

ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YÖLLARI

Bazarova E'tibor Buriyevna

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi soliq tizimini takomillashtirish yo'llari tahlil qilingan. Soliq tizimi mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, tadbirkorlik muhitini yaxshilash va davlat byudjetining daromadlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada soliq tizimining samaradorligini oshirish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar, xalqaro tajriba va islohotlarning ahamiyati o'rganilgan. Tadqiqot davomida soliq siyosatini takomillashtirish uchun soliq yukini optimallashtirish, raqamlashtirish, soliq imtiyozlarini samarali qo'llash hamda biznes muhitiga ta'sirini baholash kabi muhim yo'nalishlar tahlil qilingan.

Shuningdek, soliq tizimining shaffofligini oshirish, avtomatlashtirilgan soliq monitoringi tizimlarini joriy qilish va raqamli texnologiyalar orqali soliq to'lovchilarning yukini yengillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Soliq siyosatini strategik rejalashtirish, soliq tushumlarini optimallashtirish va O'zbekiston tajribasini xalqaro amaliyot bilan taqqoslash orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan takliflar ilgari surilgan. Ushbu tadqiqot natijalari davlat organlari va tadbirkorlar uchun soliq tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, soliq siyosati, raqamlashtirish, soliq yukini optimallashtirish, soliq imtiyozlari, soliq shaffofligi, xalqaro tajriba, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract. This article analyzes ways to improve the tax system of the Republic of Uzbekistan. The tax system plays a crucial role in ensuring the stable development of the national economy, improving the business environment, and increasing state budget revenues. The study examines modern approaches to enhancing tax system efficiency, international experience, and the significance of tax reforms. The research evaluates key areas for tax policy improvement, including tax burden optimization, digitalization, effective use of tax incentives, and the impact of taxation on the business environment.

Additionally, the study provides recommendations on increasing tax system transparency, implementing automated tax monitoring systems, and leveraging digital technologies to ease the tax burden on taxpayers. The research proposes strategies for strategic tax planning, optimizing tax revenues, and comparing Uzbekistan's tax

system with international best practices to improve efficiency. The findings of this study can serve as a practical guide for government agencies and businesses in developing a more effective tax system.

Keywords: tax system, tax policy, digitalization, tax burden optimization, tax incentives, tax transparency, international experience, economic efficiency.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy tizimining barqaror rivojlanishi va davlat byudjetining daromadlarini oshirishda soliq tizimi muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy soliq siyosati nafaqat davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlash, balki tadbirkorlik muhitini yaxshilash, investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga ham xizmat qilishi lozim. Shu sababli, soliq tizimini takomillashtirish, uning shaffofligini oshirish va soliq yukini optimallashtirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi keyingi yillarda soliq tizimini modernizatsiya qilish, soliq ma'murchiligini soddalashtirish va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirishga qaratilgan islohotlarni amalga oshirib kelmoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, soliq tizimini raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan soliq monitoringi tizimlarini joriy etish va biznes subyektlari uchun qulay soliq muhitini yaratish mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim omillardan hisoblanadi.

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining soliq tizimini takomillashtirish yo'llari tahlil qilinib, zamonaviy soliq boshqaruvi usullari, xalqaro amaliyot va innovatsion yondashuvlar asosida samaradorlikni oshirishga oid taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot davomida soliq yukini optimallashtirish, soliq imtiyozlarining iqtisodiyotga ta'siri, soliq tushumlarini oshirish strategiyalari va soliq ma'murchiligini samarali tashkil etish kabi jihatlar keng o'rganiladi. Ushbu maqolada ilgari surilgan takliflar mamlakatning soliq tizimini yanada modernizatsiya qilish va iqtisodiy samaradorligini oshirishga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash va investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Soliq tizimi soddalashtirilishi, shaffofligi oshirilishi va davlat byudjetiga tushumlar hajmi optimallashtirilishi zarur. Shu nuqtai nazardan, so'nggi yillarda soliq siyosatini isloh qilishga qaratilgan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, soliq turlari optimallashtirildi, ortiqcha va samarasiz soliqlar bekor qilindi, soliq ma'murchiligi soddalashtirildi va elektron soliq tizimlari joriy qilindi. Ushbu chora-tadbirlar tadbirkorlik subyektlari uchun yengilliklar yaratishga xizmat qilmoqda.

Biroq, hali ham soliq yukini kamaytirish, soliq imtiyozlarini adolatli taqsimlash va soliqlarning iqtisodiy samaradorligini oshirish kabi muammolar mavjud. Shu bois,

O‘zbekiston soliq tizimini takomillashtirish yo‘nalishlari ustida izchil ishlash zarur. Soliq tizimini samarali boshqarish va rivojlantirish uchun bir qator yo‘nalishlarni takomillashtirish talab etiladi. Bular orasida soliq yukini optimallashtirish va tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratish, soliq tizimini raqamlashtirish va avtomatlashtirish hamda soliq ma‘murchiligi jarayonlarini soddalashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Soliq yukining og‘irligi tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishiga bevosita ta’sir qiladi. Shu sababli kichik va o‘rta biznes uchun soliq imtiyozlarini kengaytirish, progresiv soliq stavkalarini qo‘llash hamda soliq to‘lovchilar uchun yengilliklar va rag‘batlantiruvchi mexanizmlar joriy qilish zarur. Shuningdek, soliq tizimining raqamlashtirilishi va avtomatlashtirilishi jarayonlarni soddalashtirib, korrupsiya xavfini kamaytiradi. Elektron deklaratsiya tizimini takomillashtirish, blokcheyn va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish hamda onlayn monitoring tizimlarini joriy etish soliq tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, soliq tizimining shaffofligini oshirish, ortiqcha byurokratik jarayonlarni yo‘q qilish va biznes rivojlanishiga to‘sqinlik qiluvchi tartiblarni qisqartirish lozim. Soliq ma‘murchiligini soddalashtirish orqali soliq to‘lovchilarning yukini kamaytirish va davlat byudjetiga tushumlarni oshirishga erishish mumkin. Shu bilan birga, xalqaro tajribaga asoslanib, O‘zbekiston soliq tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Soliq tizimining samaradorligini oshirish uchun rivojlangan davlatlar tajribasini o‘rganish va O‘zbekiston sharoitiga mos keladigan usullarni joriy etish muhimdir. Masalan, Estoniya to‘liq raqamlashtirilgan soliq tizimi orqali soliqlarning yig‘ilishini sezilarli darajada yaxshilagan. Germaniya esa progresiv soliq stavkalari orqali tadbirkorlik muhitini yaxshilab, barqaror iqtisodiy o‘sinhga erishgan. Singapur modeli esa biznesni rivojlantirishga mo‘ljallangan yengilliklar va qulay soliq muhitini yaratishga qaratilgan. Ushbu modellar O‘zbekiston soliq tizimini takomillashtirishda asos bo‘lishi mumkin.

Jadval 1. Soliq tizimini takomillashtirish yo‘nalishlari

Takomillashtirish yo‘nalishi	Tavsif
Soliq yukini optimallashtirish	Kichik va o‘rta biznes uchun imtiyozlarni kengaytirish, progresiv soliq stavkalarini joriy etish.
Soliq tizimini raqamlashtirish	Elektron deklaratsiya tizimini joriy qilish, sun’iy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish.
Soliq ma‘murchiligini soddalashtirish	Soliq to‘lovchilarning yukini kamaytirish, ortiqcha byurokratik jarayonlarni yo‘q qilish.

Takomillashtirish yoʻnalishi

Tavsif

Xalqaro tajribadan foydalanish

Estoniya, Germaniya va Singapur kabi davlatlarning ilgʻor tajribalarini Oʻzbekiston sharoitiga moslashtirish.

Soliq tushumlarini oshirish

Noformal iqtisodiyotni legallashtirish, yangi soliqlarni joriy etish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish.

Shaffoflik va korrupsiyaga qarshi kurash

Soliq organlari faoliyatini ochiq qilish, soliq qonunchiligiga rioya etishni monitoring qilish.

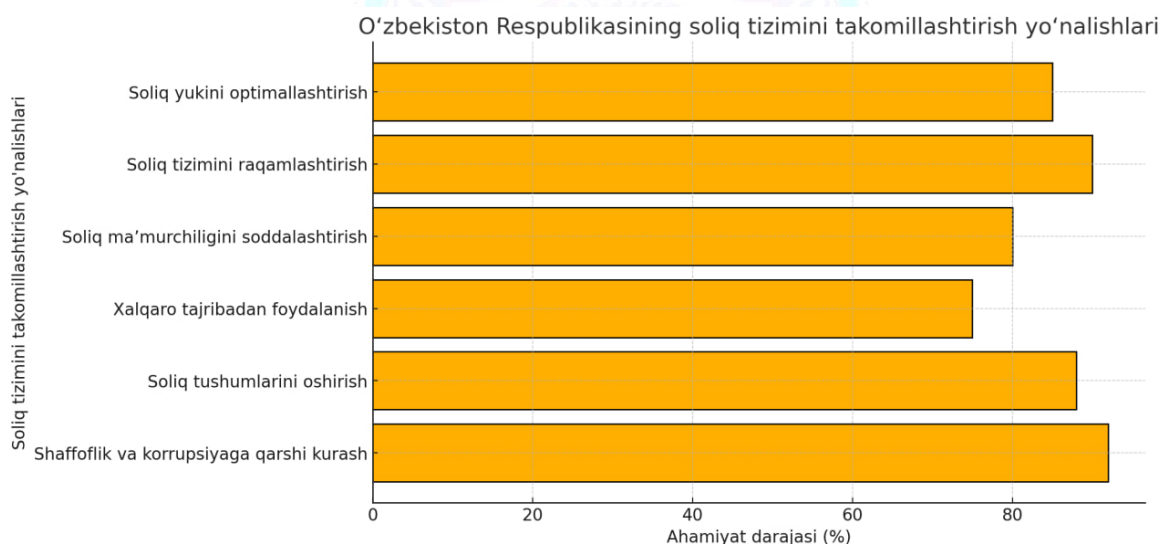
Ushbu jadvalda Oʻzbekiston Respublikasining soliq tizimini takomillashtirish yoʻnalishlari, zamonaviy yondashuvlar va xalqaro tajribadan foydalanish masalalari tahlil qilingan. Soliq tizimining samaradorligi mamlakat iqtisodiy barqarorligi va investitsion muhitni yaxshilash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida soliq yukini optimallashtirish, raqamlashtirish, soliq maʼmurchiligini soddalashtirish hamda soliq tushumlarini oshirish boʻyicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Shuningdek, soliq siyosatini shaffoflashtirish va korrupsiyaga qarshi kurash choralarini koʻrish, xalqaro amaliyotga asoslangan strategiyalarni ishlab chiqish muhimligi yoritilgan. Ushbu material soliq tizimi islohotlarini chuqur tahlil qilish va mamlakat iqtisodiy samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqishda amaliy qoʻllanma boʻlib xizmat qiladi.

Soliq tizimini takomillashtirishda eng muhim omillardan biri — **soliq yukini optimallashtirish va tadbirkorlik muhitini yaxshilashdir**. Tadbirkorlar va investorlar uchun qulay soliq muhitining yaratilishi iqtisodiy faollikni oshirish va yangi ish oʻrinlarini yaratish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, soliq imtiyozlarini maqsadli va samarali qoʻllash, soliq yukini kichik va oʻrta biznes subyektlari uchun pasaytirish muhim strategik yoʻnalishlardan biridir. Xususan, progressiv soliq stavkalarini joriy etish, startaplar va innovatsion loyihalar uchun soliq yengilliklari berish orqali iqtisodiyotda tadbirkorlik faolligini oshirish mumkin. Bundan tashqari, tadbirkorlik subyektlari uchun soliq toʻlovlarini soddalashtirish va ortiqcha byurokratik jarayonlarni qisqartirish orqali ularning soliq majburiyatlarini bajarish jarayonini osonlashtirish lozim.

Bundan tashqari, **raqamlashtirish va soliq maʼmurchiligini soddalashtirish** orqali soliq tizimini yanada samarali qilish mumkin. Soliq tushumlarini oshirish va soliqlarning oʻz vaqtida toʻlanishini taʼminlash uchun elektron deklaratsiya tizimini rivojlantirish, sunʼiy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Shuningdek, onlayn soliq monitoringi va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlarini joriy etish orqali soliq toʻlash jarayoni shaffof

va qulay bo'lishi mumkin. Ushbu yondashuv nafaqat soliq to'lovchilarning yukini kamaytiradi, balki korrupsiya va soya iqtisodiyotiga qarshi kurashishda ham samarali vosita hisoblanadi. Soliq tizimini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish natijasida O'zbekiston Respublikasi soliq siyosati yanada shaffof, samarali va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi tizimga aylanishi mumkin.

Rasm 1. O'zbekiston Respublikasining soliq tizimini takomillashtirish yo'nalishlari

Ushbu diagrammada O'zbekiston Respublikasi soliq tizimini takomillashtirish bo'yicha asosiy yo'nalishlar va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ko'rsatilgan. Soliq tizimining zamonaviy talablarga javob berishi uchun **soliq yukini optimallashtirish, soliq tizimini raqamlashtirish, soliq ma'murchiligini soddalashtirish, xalqaro tajribadan foydalanish, soliq tushumlarini oshirish hamda shaffoflik va korrupsiyaga qarshi kurash** kabi strategik yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Soliq tizimini takomillashtirish jarayonida **xalqaro tajribadan foydalanish** muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan davlatlarning soliq siyosati, xususan, Estoniya, Germaniya va Singapur kabi mamlakatlarning ilg'or yondashuvlari O'zbekiston sharoitiga moslashtirilishi mumkin. Estoniya soliq tizimi to'liq raqamlashtirilgani sababli, barcha soliq to'lovlari onlayn tarzda amalga oshiriladi va byurokratik to'siqlar deyarli yo'q. Germaniya modeli esa progresiv soliq stavkalari orqali soliq yukini adolatli taqsimlashga e'tibor qaratadi. Singapur esa biznesni rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlarini keng qo'llaydi. O'zbekiston uchun ushbu modellarni mahalliy iqtisodiy sharoitlarga moslashtirib, soliq yukini kamaytirish va soliq to'lovlarini yanada qulay qilish orqali investitsion muhitni yaxshilash maqsadga muvofiqdir.

Bundan tashqari, **soliq tushumlarini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni yaxshilash** bo'yicha kompleks strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. Soliq tushumlarini ko'paytirish uchun, avvalo, noformal iqtisodiyotni legallashtirishga e'tibor qaratish kerak. Soya iqtisodiyoti davlat byudjeti uchun katta yo'qotishlarga sabab bo'lishi mumkin, shuning uchun soliq to'lovchilarga qulay va shaffof tizim yaratish orqali ularni qonuniy iqtisodiyotga jalb qilish muhimdir. Shuningdek, yangi soliqlar joriy etishdan ko'ra, mavjud soliq bazalarini kengaytirish, davlat-xususiy sheriklik asosida soliqlarning iqtisodiy samaradorligini oshirish zarur. Soliq siyosatining asosiy maqsadi davlat daromadlarini barqarorlashtirish bilan birga tadbirkorlik va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash bo'lishi kerak.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimini takomillashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va investitsion jozibadorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy soliq tizimi nafaqat davlat daromadlarini oshirish, balki tadbirkorlik muhitini yaxshilash va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qilishi kerak. Shu sababli, soliq yukini optimallashtirish, soliq tizimini raqamlashtirish, ma'murchilik jarayonlarini soddalashtirish va shaffoflikni oshirish kabi strategik yo'nalishlar ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Xalqaro tajribadan samarali foydalanish, soliq to'lovchilar uchun qulay sharoitlar yaratish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish orqali soliq tizimining samarali ishlashini ta'minlash mumkin. Soliq tushumlarini oshirish uchun noformal iqtisodiyotni legallashtirish, biznes uchun soliq yengilliklarini joriy qilish va investitsiyalarni rag'batlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalarni tatbiq etish orqali soliq ma'murchiligini soddalashtirish va korrupsiyaga qarshi kurashish imkoniyatlari kengayadi. Shu bois, **soliq siyosatini doimiy takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.**

Manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi ni tasdiqlash to'g'risida"gi №PF-60-sonli Farmoni.
2. **Tilabov N.T.** (2025) *O'zbekistonda soliq siyosatini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari*. cyberleninka.ru
3. **Xoshimovich O.T.** (2025). *O'zbekistonda soliq tizimini takomillashtirish orqali tadbirkorlikni rivojlantirish va iqtisodiy o'sishga erishish*. cyberleninka.ru
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 10 iyuldagi O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi PQ-4389-sonli Qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi soliq kodeksi, lex.uz

6. Vahabov A.V., Malikov T.S. Moliya. Darslik. T. "Noshir"
7. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2023) "Budjetnoma 2024-2026"

